

TOKSIK MIOKARDIT ASORATLARINI BIOZIKAVIY USULDA OLDINI OLISH CHORALARI

Elmurodova Zarina Ravshan qizi

3st year student of Tashkent Medical Academy, Faculty of Medicine №2

Azimov Jurabek Shavkatjon o'g'li

2st year student of Tashkent Medical Academy, Faculty of Medicine №2

Izzatullayev Javoxirbek Botirovich

2st year student of Tashkent Medical Academy

Musayev Hamid Alimardon o'g'li

lecturer of Pathological Physiology at the Tashkent Medical Academy

Annotatsiya: *Toksik miokardit yurak mushagining yallig'lanishi bo'lib, ko'pincha dorilar, zaharli moddalar yoki boshqa toksik ta'sirlarga javoban yuzaga keladi. Ushbu maqolada toksik miokarditning asoratlari va oldini olish choralari haqida so'z boradi. Adabiyotlar tahlili asosida toksik miokarditning etiologiyasi, patogenezi, klinik belgilari, tashxis usullari va davolash tamoyillari yoritilgan. Shuningdek, kasallikning asoratlari, jumladan, o'tkir yurak yetishmovchiligi, yurak aritmiyalari va to'satdan yurak o'limining oldini olish choralari muhokama qilingan. Maqolada toksik miokarditni erta aniqlash, o'z vaqtida davolashni boshlash va yurakni toksik ta'sirlardan himoya qilishning ahamiyati ta'kidlangan.*

Kalit so'zlar: *toksik miokardit, yurak mushagining yallig'lanishi, yurak yetishmovchiligi, yurak aritmiyalari, to'satdan yurak o'limi, toksik ta'sir, oldini olish choralari*

KIRISH

Toksik miokardit yurak mushagining yallig'lanishi bo'lib, ko'pincha dorilar, zaharli moddalar yoki boshqa toksik ta'sirlarga javoban yuzaga keladi [1]. Bu holat yurak funksiyasining buzilishiga, o'tkir yurak yetishmovchiligiga va hatto o'limga olib kelishi mumkin [2]. Toksik miokarditning oldini olish va o'z vaqtida davolash muhim ahamiyatga ega, chunki bu yurak sog'lig'ini saqlash va hayotni saqlab qolishga yordam beradi.

Toksik miokardit etiologiyasi xilma-xil bo'lib, turli xil dorilar, jumladan, antineoplastik agentlar, antibiotiklar, antidepressantlar va boshqalar sabab bo'lishi mumkin [3]. Shuningdek, zaharli gazlar, og'ir metallar, pestitsidlar kabi atrof-muhit omillari ham yurak mushagiga toksik ta'sir ko'rsatishi mumkin [4]. Bundan tashqari, nurlanish terapiyasi, sepsis va boshqa toksik holatlar ham toksik miokarditni keltirib chiqarishi mumkin [5].

Toksik miokarditning klinik belgilari o'ziga xos emas va boshqa yurak kasalliklariga o'xshash bo'lishi mumkin, bu esa tashxis qo'yishni qiyinlashtiradi [6]. Bemorlar ko'pincha hansirash, charchoq, yurak sohasida og'riq, yurak urishining tezlashishi yoki o'zgarishidan shikoyat qilishadi. Bundan tashqari, toksik miokardit yurak yetishmovchiligi, yurak aritmiyalari va to'satdan yurak o'limi kabi jiddiy asoratlarga olib kelishi mumkin.

Toksik miokarditni erta aniqlash va o'z vaqtida davolashni boshlash muhim ahamiyatga ega. Buning uchun shifokorlar toksik miokarditning etiologiyasi, patogenezi va klinik belgilarini yaxshi bilishlari hamda yuqori xavf guruhidagi bemorlarni yaqindan kuzatishlari

lozim. Shuningdek, aholini toksik miokardit haqida xabardor qilish va potensial xavfli omillardan saqlanishga o'rgatish zarur.

Ushbu maqolada toksik miokarditning asoratlari va oldini olish choralari haqida batafsil ma'lumot berilgan. Shuningdek, kasallikning etiologiyasi, patogenez, klinik belgilari, tashxis usullari va davolash tamoyillari yoritilgan. Maqola toksik miokarditni erta aniqlash, o'z vaqtida davolashni boshlash va yurakni toksik ta'sirlardan himoya qilishning ahamiyatini ta'kidlaydi.

USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Ushbu maqolani tayyorlash uchun PubMed, Google Scholar va boshqa ilmiy ma'lumotlar bazalarida "toksik miokardit", "yurak mushagining yallig'lanishi", "dorilar va yurak toksikligi" kabi kalit so'zlar bo'yicha qidiruv o'tkazildi. 2000-yildan 2023-yilgacha bo'lgan davrda chop etilgan ingliz va o'zbek tillaridagi maqolalar tahlil qilindi. Tanlab olingan maqolalar etiologiya, patogenez, klinik belgilar, tashxis usullari, davolash tamoyillari va asoratlarning oldini olish bo'yicha tahlil qilindi.

NATIJALAR

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, toksik miokardit turli xil dorilar (masalan, antineoplastik agentlar, antibiotiklar), zaharli moddalar (masalan, ko'mir qazib olish sanoatidan zaharli gazlar) va boshqa toksik ta'sirlar (masalan, nur terapiyasi) natijasida yuzaga kelishi mumkin [3]. Patogenezida toksik moddalarning to'g'ridan-to'g'ri sitotoksik ta'siri, oksidativ stress va immunologik mexanizmlar muhim rol o'ynaydi [4].

Toksik miokarditning klinik belgilari o'ziga xos emas va boshqa yurak kasalliklariga o'xshash bo'lishi mumkin. Bemorlar ko'pincha hansirash, charchoq, yurak sohasida og'riq, yurak urishining tezlashishi yoki o'zgarishidan shikoyat qilishadi [5]. Tashxis qo'yishda klinik belgilar, EKG o'zgarishlari, yurak biomarkerlari (troponin, KFK-MB) darajalari va vizualizatsiya usullari (exokardiografiya, MRT) muhim ahamiyatga ega [6].

Davolashda toksik agentni to'xtatish yoki olib tashlash, yurak yetishmovchiligini korreksiyalash, aritmiyalarni nazorat qilish va immunosupressiv terapiya qo'llaniladi [7]. Profilaktik choralar sifatida yurak uchun toksik ta'sirga ega bo'lgan dorilarni ehtiyotkorlik bilan qo'llash, dorilarning yonaki ta'sirlarini monitoring qilish, shuningdek, yurakni toksik ta'sirlardan himoya qiluvchi dori vositalaridan foydalanish tavsiya etiladi [8].

TAHLIL VA MUHOKAMA

Toksik miokardit jiddiy asoratlar bilan kechishi mumkin bo'lgan holat hisoblanadi. O'tkir yurak yetishmovchiligi toksik miokarditning eng xavfli asorati bo'lib, o'limga olib kelishi mumkin [9]. Toksik miokarditda yurak qisqarish funksiyasi pasayadi, natijada qonda dimlanish belgilari, o'pkada shish va periferik shish kuzatiladi. O'tkir yurak yetishmovchiligi rivojlangan bemorlarda ShOK belgilari, jumladan, arterial gipotenziya, taxikardiya, periferik perfuziyaning pasayishi va oliguriya kuzatilishi mumkin [10]. Bunday hollarda intensiv terapiya, jumladan, inotropik dori vositalari, diuretiklar va vazopressor preparatlar qo'llash talab etiladi [11].

Toksik miokarditda o'tkir yoki surunkali yurak aritmiyalari, ayniqsa, qorinchalar taxikardiyasi va fibrillatsiyasi kabi hayotga xavfli aritmiyalar ham tez-tez uchraydi [12]. Yurak aritmiyalari toksik miokarditda miokard elektrolitlar muvozanatining buzilishi, oksidativ stress va yallig'lanish jarayonlari tufayli yuzaga keladi [13]. Aritmiyalarni nazorat qilish uchun antiaritmik dori vositalari, elektroimpuls terapiya va zarurat bo'lganda aritmal xirurgiya

usullari qo'llaniladi [14]. Shuningdek, toksik miokarditda yurak aritmiyalarining oldini olish uchun elektrolitlar muvozanatini saqlash, oksidativ stressni kamaytirish va yallig'lanishga qarshi terapiya muhim ahamiyatga ega.

Toksik miokardit to'satdan yurak o'limiga sabab bo'lishi mumkin, bu holat ayniqsa yoshlarda ko'proq uchraydi. Buning sababi shuki, toksik miokarditda yurak mushagidagi yallig'lanish va nekroz jarayonlari qo'zg'alish o'tkazuvchanligini buzadi va hayotga xavfli aritmiyalarni keltirib chiqaradi. Shuningdek, miokardda hosil bo'lgan chandiqlar ham to'satdan yurak o'limiga sabab bo'lishi mumkin. To'satdan yurak o'limining oldini olish uchun yuqori xavf guruhidagi bemorlarni yaqindan kuzatish, profilaktik antiaritmik terapiya va zarurat bo'lganda implantatsiyalanadigan kardioverter-defibrillyatorlardan foydalanish tavsiya etiladi.

XULOSA

Toksik miokardit yurak sog'lig'iga jiddiy tahdid soluvchi holat bo'lib, o'z vaqtida aniqlash va davolash muhim ahamiyatga ega. Bu kasallik yuqorida sanab o'tilgan sabablar bilan birgalikda hozirgi kunda ko'p uchrab turgan sabablardan biri bu bemorlarimizning doimiy surunkali ravishda alkogol ichimliklarini, turli xil energetik ichimliklarni iste'mol qilishlarini asorati sifatida yaqqol yuzaga kelmoqda. Shu sababli bu kasallikni oldini olishimiz uchun avvalo jamoatchilikni toksik miokardit haqida xabardor qilish, turli xil zararli odatlarining asoratlari og'ir ahvollarga olib kelishi haqida to'liq ma'lumot berish va u odatlardan xalos bo'lishga qarshi chora tadbirlarni ishlab chiqish hozirgi kunda muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Bundan tashqari shifokorlar toksik miokarditning etiologiyasi, patogenezi, klinik belgilari va asoratlarini yaxshi bilishlari hamda profilaktik choralarni ko'rishlari lozim. Kelajakda toksik miokarditni erta tashxislash va samarali davolash uchun yangi usullarni ishlab chiqish va joriy etish ham muhim vazifa hisoblanadi.

REFERENCES:

1. Kindermann, I., et al., Myocarditis: from bench to bedside. *European Heart Journal*, 2012. 33(22): p. 2785-2796. [15]
2. Sagar, S., P.P. Liu, and L.T. Cooper Jr, Myocarditis. *The Lancet*, 2012. 379(9817): p. 738-747. [16]
3. Caforio, A.L., et al., Current state of knowledge on aetiology, diagnosis, management, and therapy of myocarditis: a position statement of the European Society of Cardiology Working Group on Myocardial and Pericardial Diseases. *European Heart Journal*, 2013. 34(33): p. 2636-2648. [17]
4. Briasoulis, A., et al., Inpatient Outcomes of Adult Patients with Myocarditis. *American Journal of Cardiology*, 2021. 145: p. 135-137. [18]
5. Kearney, M.T., et al., Myocarditis and dilated cardiomyopathy: a review for the clinician. *British Journal of Clinical Pharmacology*, 2001. 52(5): p. 439-452. [19]
6. Baughman, K.L., Diagnosis of myocarditis: death of Dallas criteria. *Circulation*, 2006. 113(4): p. 593-595. [20]

7. Felker, G.M., et al., Underlying causes and long-term survival in patients with initially unexplained cardiomyopathy. *New England Journal of Medicine*, 2000. 342(15): p. 1077-1084. [21]
8. Cooper, L.T., Myocarditis. *New England Journal of Medicine*, 2009. 360(15): p. 1526-1538. [22]
9. Maron, B.J., et al., Sudden deaths in young competitive athletes: analysis of 1866 deaths in the United States, 1980-2006. *Circulation*, 2009. 119(8): p. 1085-1092. [23]
10. Brambatti, M., et al., Fulminant myocarditis: characteristics, treatment, and outcomes. *Anatolian journal of cardiology*, 2015. 15(4): p. 281-286. [24]
11. McCarthy III, R.E., et al., Long-term outcome of fulminant myocarditis as compared with acute (nonfulminant) myocarditis. *New England Journal of Medicine*, 2000. 342(10): p. 690-695. [25]
12. Hung, M.-J., et al., Arrhythmias in viral myocarditis: Focus on inflammatory infiltrates. *International journal of cardiology*, 2006. 113(1): p. 130-131. [26]
13. Baksi, A.J., et al., Atrial fibrillation in myocarditis: A systematic review. *International Journal of Cardiology*, 2015. 187: p. 325-333. [27]
14. Pieroni, M., et al., Myocarditis in patients with COVID-19: a systematic review of published cases. *Revista Española de Cardiología*, 2021. 74(5): p. 466